

ЖЕНИТЕ – ИЗТОЧНИК И АУДИТОРИЯ ЗА ПОЛИТИЧЕСКА КОМУНИКАЦИЯ (ИЗБОРИ 2011)

докторант **Емилия Паскалева Николова**
СУ „Св. Климент Охридски“

WOMEN - SOURCE AND AUDIENCE FOR POLITICAL COMMUNICATION (ELECTIONS 2011)

Emilia Paskaleva Nikolova
Sofia University

РЕЗЮМЕ: Докладът разглежда някои аспекти от реалния политически живот в страната, свързани с предстоящите президентски избори. Фокусът е съсредоточен върху готовността на българските жени за участие във властта на най-високо политическо ниво. Проследяват се различните обществени нагласи възгледи и възприятия и се изследва ролята на политическата еманципация като фактор за елиминиране на разделението по пол и като мотиватор за равнопоставено участие на жените в предстоящите избори.

Ключови думи: *жени политици, избори, обществена нагласа, публичен имидж, политическа кампания.*

ABSTRACT: The report examines some aspects of real political life in the country related to forthcoming presidential elections. The focus is centered on the readiness of Bulgarian women to participate in government at the highest political level. The different points of view, public attitudes and perceptions are studied and the role of political emancipation as a factor in eliminating the gender division and as a motivator for equal participation of women in the upcoming elections is examined as well.

Key words: *woman politician, elections, public attitudes, public image, political campaign.*

Обществената роля на жените в политиката често се свързва с големите политически промени или дълбоките кризи, в които попада едно общество по пътя на своето икономическо, политическо, социално и духовно израстване. Тези промени получават първоначалната си легитимация в сферата на идеите, в размишленията на философи и мислители за човешкото устройство във всички негови аспекти.

Живеем във времена, в които идеята за политическото и обществено еманципиране на жените се смята за типично модерна, дори противопоставяща се на публичния дискурс тема, свързана с цялостното участие на жените във всички сфери от живота на дадено общество. Факторите, съпътстващи и обуславящи генезиса на женската еманципация и идеята за равноправно участие на жените в политическия живот, имат своята дълга предистория. Каква всъщност е жената?

За много хора тя е загадка за света, а защо не и най-голямата загадка. Жената е загадка като личност – личността и в този смисъл е променяла световния процес, световния ход. Жената е личност, която внася нещо ново в този свят; тя е цял микрокосмос, цял универсум; тя е свободна и не е застинала състояние, а разгръщане, развитие, обогатяване и движение. Изграденият по този начин образ на жената ѝ придава нужните характеристики, способности и чар в попрището и в политиката, в отстояването на демократичните принципи в света. Нейната воля и целеустременост внасят иновативен елемент в политиката и в усъвършенстването на демокрацията.

Две разбираня за ролята на жените идват от Древна Елада. Те са изразени от двамата най-влиятелни древногръцки философи Платон и Аристотел, които въпреки, че са учител и ученик, имат коренно различно мнение за женския пол и неговите функции в човешкото съжителство. Това различие е свързано с противоположното им схващане за природата на нещата.

Според Платон жените в „идеалната държава“ могат да заемат равни на мъжете социални роли (ако получат равно обучение, образование и възможности за реализация), докато за Аристотел, който заявява, че човек по своята същност е политическо същество, жените не притежават граждански права (защото не са граждани в смисъла на Аристотел) и не могат да участват в управлението на държавата.

Противно на схващанията на редица древни мислители, че жената „няма място“ в политиката, сме свидетели на поредица от примери, които напълно противостоят на официално приетия още през 1234 г. закон на Римокатолическата църква, в който се казва: „Същество от женски пол не може да заема църковна длъжност, както според светските закони, не може да упражнява и публична длъжност“.

През XVII и XVIII век се появяват и първите сериозни жени философи, като Анн Брадстрийт, Елизабет Бохемска, Маргарет Кавендиш и Мери Шепърд. Въпреки, че не посвещават заниманията си директно на проблемите на равноправието, тяхната поява загатва за започналия процес на еманципация на женския пол, както в чисто семейния, така и в публичния живот на жените. Участието им в обществения дебат и следите, които са оставили в човешката история, ни дават основание днес да говорим за тях като за „железните жени“ на новото време.

Замисляли ли сме се кои техни качества ги представят в такава светлина? Това са градивната енергия, политическия хъс, реформаторския дух и бунтарството, непримиримостта с несправедливостите. Но бунтарство не в смисъла на изпитването на скепсис, а в утвърждаването на справедливото начало в политиката, на реформите, а защо не и на промяна на ходовете в политическите процеси. Всички знаем за историята на великите жени – политици, които макар и малко на брой, са стигнали до едни от най-високите нива в политическата йерархия: Мария Антоанета (кралицата на Франция); Екатерина II Велика (императрицата на Русия); Индира Ганди („желязната“ лейди на Азия); Беназир Бхуту (символът на модерността, модел за силната жена в мюсюлманския свят); Маргарет Тачър („The Iron Woman“); Корасон Акино (иконата на демокрацията на Филипините).

България също остава известни следи в даването приоритет на ролята на женското начало в политиката (расте тенденцията за включване на жените в политическия живот на страната). Въпреки този факт в представите ни образът на жената политик носи все още малко екзотичен привкус. У нас партиите не залагат особено на подготовката и обучението на жени за бъдещи политически лидери, а се активизират с подобна дейност преди всичко кампанийно – преди избори. Новите реалности в страната изискват и нова визия, нови подходи, нови стратегически модели на поведение.

Наближаващите избори за президент (октомври 2011 г.) изведоха на политическата сцена различни „играчи“, нажежиха политическите страсти и дори провокираха провеждането на специални обучителни семинари под надслов „Жените в политиката. Избори 2011“. Включването на жените в политическия процес се оказва важно най-вече, за да се осигури включване на определени теми в дебатите. Идеята за включването на повече жени в управлението, за да се осигури по-добро представителство на половината от населението, е колкото логична, толкова и притеснителна. Няма ли опасност квотите да вмъкнат в управлението недобре подготвени кадри? Няма ли дискусията за половете да измести сблъсъка на политики и решения? За равенство или за равен достъп трябва да претендират жените?

Ако опасенията на част от обществото за насилственото включване на жените в политиката се окажат верни, то няма ли да се повтори срывът на политическото представителство на жените, който те изживяха в Централна и Източна Европа след падането на Желязната завеса. В отговор на всички тези въпроси можем да цитираме „Платформата за действие“, приета на Четвъртата световна конференция на ООН за жените, Пекин, 15 септември 1995 г.

„Овластяването и автономността на жените и подобряването на социалното, икономическото и политическото им положение е от съществено значение за постигането на прозрачно и отговорно управление и администрация и устойчиво развитие във всички области на живота“.

Историята показва, че формалното политическо разбиране за равенство между половете не е достатъчно условие равнопоставеността да се случи на практика. Опасностите обаче не са извинение за бездействие. Управляващите и обществото трябва да се учат от миналото и да продължат на полагат усилия във всички насоки, за да се постигне устойчивото развитие, а това означава и достойно участие на жените в политическия процес. [5]

Днес едва 2.3% от хората смятат, че президентът трябва да е жена, а на фона на доста по-високия процент, жадуващ за твърда ръка, се вижда, че засега България сравнително трудно ще „прегльтне“ Първа дама, освен в ролята на съпруга на държавния глава. Косвено това се потвърждава и от символичния резултат (под 1%) за жената, която натрупа популярност като столичен кмет – Йорданка Фъндъкова.

Разбира се, тук трябва да се припомни случилото се в една друга държава – САЩ, където на последните избори бяха разбити две табута – че скоро там няма да има сериозен кандидат от средите на цветнокожите или на жените. Барак

Обама, Сара Пейлин и Хилари Клинтън станаха сензациите на вота, противно на всички прогнози и дефиниции. [3]

Според социолога Мира Радева жената претендент за президент не е малочислена кандидатура поради следните причини: Първо, жените са по-работливата част от човечеството. По този въпрос едва ли има особени съмнения. Достатъчно е да споменем, че в българските условия те са свикнали да работят ежедневно повече от мъжете – 8 часа в службата и поне още 6 часа къщи. Второ, точно това ги прави и по-устойчиви психически. Жените са привикнали да бъдат недостатъчно оценявани, което ги кара да работят още и още, за да постигнат равни позиции с мъжете. Това е голям плюс в една предизборна кампания, защото тя е тежко изпитание за всеки кандидат. Трето, жените по-добре от мъжете успяват да намерят точния тон на общуване независимо дали става дума за отношения в семейството, работа със съпартийците или избирателите. Това не е природна даденост, а придобивка от вековете, привързващи жената в дома и семейството. Тя по природа е балансьор и способността ѝ да вижда ситуацията от много различни гледни точки ѝ дава уникални предимства в политиката. Четвърто, като избиратели жените са повече от мъжете и у нас, и навсякъде другаде по света. В България този фактор тежи още по-силно, защото сме застаряваща нация, а мъжкият пол има по-ниска средна продължителност на живота. В този смисъл една женска кандидатура няма никакъв проблем при равни други показатели да изпревари мъжката.

В предаването „На среща с Люба Кулезич“, излъчвано по TV7, в рубриката „Честно казано“, Леа Коен нарече този процес „фалшименто“, защото както подчерта българският дипломат и политик „...действието винаги се играе в два плана“. Бившият министър-председател Ренета Инджова, пред bTV Новините от 19 април 2011 г. каза: „...когато е криза, жените винаги са на ход“. Тя обърна внимание и на една възможна опасност: „Битката да не се превърне в шоу за избор на Мис Президент. Тогава ще стане опасно“ – подчерта в своето изказване Инджова.

Темата за участието на жените в предстоящите президентски избори бе дискутирана и в предаването на Милен Цветков „Часът на Милен Цветков“ на 27 април 2011 г. По въпроса „Трябва ли на България жена президент?“ дебатираха Кристина Патрашкова (главен редактор на вестник „Галерия“), Стояна Георгиева (главен редактор на „Медиапул“) и PR експертът Елена Вълчева. Според Кристина Патрашкова в образа на българския президент се търси нещо различно в манталитета, защото все още в България е на почит мачизма. Тя изрази мнението, че Миглена Кунева би била блестящият президент на страната, като направи съпоставка с идеята за жена президент, която по собствените и думи много се вдъхновява от Дилма Русеф и българската следа. Според Патрашкова българският президент трябва да е „...човек, който да умее да успокои нещата, да има европейска визия и да изглежда европейски“.

Според Стояна Георгиева в западните демокрации това е тема, която се дебатира, а в България този дебат дори не се води. „Добре е президентът да бъде обединител“ – подчерта Георгиева – „но хората няма да търсят такъв профил, ще се

гласува на политически принцип, а не мажоритарно”. На тези думи Елена Вълчева реагира с възклицанието: „О, ужас, жена президент!” Тя изрази мнението, че хората в България искат личността да има възможност за представителство извън страната, да има активна позиция в дипломацията, а в този образ не се вписва личността на жената президент. Няма да бъде истина ако кажем, че присъствието на жените в политиката е все по-забележимо. Дори може да се направи допускането, че доколко ще има жени в българската политика и особено доколко те могат да достигнат до по-високи властови позиции до голяма степен е повлияна от определена инерция.

Според мнението на Александър Маринов: „Трудно у нас може да привлечеш гласове с една жена като жена. В този смисъл не можеш да разчиташ да привлечеш нито женските гласове, нито мъжките”. По-скоро някои жени в българската политика, а те не са много, са се утвърдили като авторитети с познанията си, с опита си в някаква конкретна област. За жените в политиката все още се мисли много стереотипно. Една част от хората считат, че когато жената е политик, то тя няма да се справя и това въобще не трябва да се дискутира. Други са на мнение, че възходът на определени жени в политическия живот на страната се дължи изцяло на непрофесионални фактори. „Ние сме общество с политическа култура на ранно ниво на развитие, няма защо да се учудваме, че разсъждаваме по този начин” – допълва Маринов. Това, което е важно, е да бъде дадена възможност на жените в политиката да си изиявят способностите, а вече кой, доколко и как ще успява, е въпрос на резултати. [10]

Според редица анализатори на политическите процеси в България женските кандидатури може би се „пускат” в публичното пространство по-скоро за отвлечане на вниманието или за някаква екзотика. Тяхното становище е, че жената, макар и да влезе в политиката, си остава жена, но все пак трябва да има някаква мярка, някакъв стил.

Таня Джоева в статията „Жени и политика, политика и жени”, изразява мнението, че характер, амбиция и инстинкт към властта са трите качества, които държат дамите на върха. Доказва го историята, а не съвременните училища за жени политички. Жалко е, че в днешно време темата за жените в политиката е все по-казионна и сякаш лишена от дълбоки страсти. Разговорите за квотите за жени в партиите или в националните парламенти са предимно занимание за професионалисти.

„Статистиката сочи, че като количество нежното присъствие в политиката отстъпва пред мъжкото. За качеството могат да се водят спорове от различни гледни точки – патриархална, феминистична и всякаква... Днес, въпреки че борбата за равноправието на половете продължава да тече, жените имат безкрайни възможности да влияят върху политиката”. [4] По темата за жената президент Христина Христова (бивш министър на труда и социалната политика) казва: „Решихме вместо да търсим пост за личността, да опишем какво очакваме от следващия президентски мандат в страната. В този смисъл мога да продължа и пожеланията си за 2011 година – България да има жена президент. Мисля, че е

време!” Поддръжник на изразената от Христина Христова теза е и президентът Георги Първанов, според когото „...президентската институция няма пол и без съмнение една жена може да бъде силен президент”. [15]

На точно противоположно мнение по въпроса доколко България е готова да приеме жена за поста на държавен глава е Бриго Аспарухов. Той изрази своето становище на страниците на пернишкия всекидневник „Градски вести”, в който каза: „Българите все още не са готови да им се предложи жена за държавен глава. Народът гледа по странен начин на кандидатките жени”. [1]

В напрегнатата политическа надпревара, когато имената на основните „играчи” все още не са известни, „Галъп Интернешънъл” проведе социологическо проучване, което имаше за цел да изследва доверието към българските политици и електоралните нагласи в навечерието на „Избори 2011”. Проучването показва, че не се забелязват резки движения в доверието към водещите политически фигури.

Резултатите посочват, че начело на класацията убедително стои еврокомисарят Кристилина Георгиева, Меглена Кунева заема пета позиция, а Председателят на българския парламент Цецка Цачева е едва на девето място. Галъп разиграха и сценарий, при който на втория тур на президентския вот един срещу друг застават Меглена Кунева съответно срещу Плевнелиев, Цветанов и Борисов. Резултатът показва, че еврокомисарката ще „бие” регионалния министър с 30%:24%, ще навие и вътрешния с 32%:20%. „Кунева обаче ще загуби от Борисов на хипотетичен балотаж с 27% срещу 33%” – обобщиха от агенцията. [8]

Анализ на българските печатни и електронни медии показва, че спряганите женски имена са на познати лица от политическия ни живот. В статията „Надежда Нейнски се обяви за готова да участва в надпреварата за президент” (вестник „Дневник” от 15 април 2011 г.) се казва, че всяка партия преценява своите шансове, като чрез преговори се търси най-подходящия профил на кандидат. Госпожа Нейнски (в същата статия) заявява, че смята че може да участва в политическата битка за президентския пост. Според нея не е важна самата кандидатура, а дебатът за правомощията на държавния глава и това, което той може да направи за народа и страната си. [13] Все пак евродамата си оставя вратичка, която да я лиши от отговорност ако „играта” се завърти така, че тя се окаже на президентския пост. Според нея от значение не е това, дали президентът, който ще поеме страната малко преди изтичането на календарната година, ще бъде ляв, десен или от центъра. Много по-важно е българският народ да проумее какви са функциите и правомощията на държавния глава и да не търси нещо повече от него, да не го обвинява за несвършената работа и неизползваните възможности.

За госпожа Нейнски очакванията в обществен план са паралелни – т.е. както Европа е очаквала прекалено много от страната ни и в един момент се е разочаровала от реалните резултати, които постигаме, така и българинът прекалено се надява президентът или който и да било друг политически играч „да повдигне страната ни на собствените си рамене” и да я пренесе през кризата, мизерията, политическите и граждански неуредици. Тези виждания бяха може би поводът

Надежда Нейнски да даде съгласието си името ѝ да е сред дискутираните, но без да обещава нищо и да проявява готовност за поемането на персонална отговорност пред избирателя.

Друг евентуален участник в предстоящите избори може да се окаже и Евгения Живкова (внучката на бившия Първи – Тодор Живков), Според Ели Куманова, Надя Панкова и Милена Минчева, Живкова също може да влезе в битката за президентския стол. Според Николай Малинов (член на Изпълнителното бюро на БСП) популярната дизайнерка и бивш червен депутат събира симпатиите на много хора, не само на социалистите, което прави кандидатурата и напълно реална.

Спрягано се оказва и името на Йорданка Фандъкова (действащият столичен кмет). Самата Фандъкова все още не приема често задаваните и въпроси относно евентуално участие в надпреварата за поста на държавен глава и не скрива раздразнението си от журналистическото любопитство. В интервю пред вестник „24 часа“ тя заяви: „Темата за изборите и въпросът за моето участие в тях е въпрос на сериозно обсъждане и политическо решение, но темата не ми е на дневен ред“. [6] Според ръководството на ГЕРБ, Фандъкова доказва, че може да действа твърдо и не се плаши от проблемите. Може да работи открито и със замах. Това прави кандидатурата и достойна, защото Първата дама на София се превърна в „универсалният боец“, в „мъжкото момиче“ на „Московска“ 33. [14]

Едно от най-обсъжданите женски имена през последните седмици е това на Меглена Кунева. Според Волен Сидеров лансирането на Кунева за президент е свързано с определени поръчкови кампании и оповестяването на нереални проценти за доверието към нея. [2] На 12 април 2011 г. във вестник „Стандарт“ Ели Куманова публикува материал, в който казва, че кандидатурата на Кунева е предизвикала вълна от недоволство сред червения електорат и е малко възможно тя да бъде техният кандидат. В друга публикация пък тя е наречена „Мисис Европа“. В същата статия Надя Панкова определя Меглена Кунева като една от любимките на царя, но не и любимка на българските политици. Според Панкова тя дълго време е отказвала да признае, че ще се впусне в битката за кандидат президент с думите: „Имаме нужда от свестни и добри политици във всяка формация. Това избират хората“. Кунева бе на мнение, че подобна конфигурация има само в НДСВ. Но това според автора на материала не и пречи да поиска по-широка подкрепа, за да се впусне в битката за „Дондуков“ 2. [11]

Според мнението на Христина Христова, изразено пред читателите на вестник „24 часа“ „...кандидатурата на Меглена Кунева за президент може да пребори статуквото на ГЕРБ“. Христова заявява, че е тесногръдо Кунева да е само за НДСВ, защото „...вече е дошло времето следващият президент да дойде не с подкрепата на определена партия, а с подкрепата на широки граждански кръгове“. [9]

В различна светлина е представена личността на Кунева в статия във вестник „Уикенд“ с автор Янаки Петров. Той публикува снимка на Кунева с боса на „Мултигруп“ Илия Павлов. В публикацията Меглена Кунева е показана като жена, която отдавна е решила проблема с финансирането на кандидат-президент-

ската си кампания. „Кунева” – казва Петров – „е част от забравената Габонска афера, възлизаща на около 400 милиона долара заграбени народни пари”. Акцентът в статията е поставен върху амнезията на българина, който забрави за „тъмните сделки” на евродамата и се готви да ѝ гласува доверие, което според Янаки Петров, трябва да и окаже не обществото, а българската прокуратура. [12]

Автентичността на тази снимка бе опровергана с изказване на антрополога Йордан Йорданов (в „Блок 7” от 12 юни 2011 г., излъчено по TV7), според който жената на снимката в „Уикенд” не е Меглена Кунева, въпреки приликата между двете дами. В коментар по темата истинската същност на въпроса се пренесе върху плоскостта: „Това, че Кунева не е на компрометиращата снимка, променя ли идеята за политика с нова визия и чист морал?”, „Доколко започналата от нея кандидат-президентска кампания легитимира в публичното пространство принципите за прозрачност и открит обществен дебат?” Истинският въпрос не е дали Кунева наистина е човекът от снимката. Истинските и болезнени за цялото общество въпроси са за сметките, които се извършват зад кулисите, за това, което се крие от широката публика, и остава само там – зад фасадите.

Подобно негативно отношение показва и Руслан Йорданов, според когото Кунева възкреси тройната коалиция в България. По повод старта на нейната кампания Йорданов пише: „Президентският бал на Меглена Кунева ще се завърти от 6 юни в „Шератон”, но никой отсега не може да предвиди дали танците ще свършат на „Дондуков” 2. Бившият ни еврокомисар тогава ще обяви букет от интелектуалци и звезди, които ще я подкрепят в състезанието за държавен глава”. Тезата на Йорданов е, че Кунева разполага с мощна „медийна каляска” – „Шоуто на Слави”, което освен с изграждането на добродетелния ѝ образ може да се земе и с атаки срещу основните и съперници. [7] Въпреки всички изразени тези вече е факт, че кандидатурата на Меглена Кунева е реална – това е първата и засега единствена оповестена кандидатура на жена за държавен глава.

Според Живко Годоров (член на Изпълкома на ГЕРБ): „Не само кандидатурата на Меглена Кунева, но и много други за местните избори са всъщност креатура на Първанов. Партиите от тройната коалиция са изгубили доверие и се опитват да се разграничат от самите себе си с нейното издигане”.

Участието на жените в предстоящата кандидат-президентска кампания Люба Кулезич оприличи на „балетна постановка, в която проличава царско женската теория на конспирациите”. По мнение на известната журналистка никой не ще каже истините за „този салонен и дворцов сюжет”. Основният въпрос е: „Кой иска да използва жените за ракетоносители?” – пита Кулезич. (избрано от предаването „На среща с Люба Кулезич”, излъчено по TV7 на 10 април 2011 г.).

Политическата ситуация в страната показва, че едва ли може да говорим за женски успех на политическата сцена на предстоящите избори. Изобщо допускаме ли възможността жените да играят много по-голяма роля в политиката, а не само остро да критикуват съпартийци и опоненти (като Татьяна Дончева) или да правят неуспешни опити да спасяват затъващи партии, какъвто беше случаят с Екатерина Михайлова и Надежда Михайлова (Нейнски) и падналото от власт СДС?

От гореизложената проблематика е видно, че в българското общество все още властва схващането, че са необходими целенасочени мерки, които да не създават основно фалшива публичност, а да способстват за премахване на дълго наслагваните стереотипи за жената като за човек „втора ръка”. Все пак държавата и гражданското общество носят отговорност за премахване на пречките пред половата равнопоставеност във всички социални области. Именно поради тази причина в наши дни мерките, насочени към женската равнопоставеност и по-широка представителност в политическия процес, са по своята същност либерални. Основното схващане тук е, че са необходими действия, които да премахнат формалните пречки пред женското участие в политиката и управлението. По една или друга причина обаче, в обществото се е възприела второстепенна роля на жените в политическия процес, което от своя страна произтича от общото схващане за второстепенната роля на представителите на женския пол в почти всички публични сфери – точно това трябва да се промени днес.

Ако се остави на обществото само да достигне до идеята за балансирано женско участие в политическия живот на страната, може да се чака още дълго време. Това обаче не означава, че разширяването на женското участие трябва да бъде уредено само от законодателни мерки. Привържениците на либерализма осъзнават, че основната промяна трябва да се извърши преди всичко в обществените настроения към ролята на жената. Те вярват, че този процес може да бъде инициран и подкрепян, като всяка нормативна инициатива съпътства пътя към промяна, а не урежда цялостно положението на жените в политическото пространство.

Политическият проблем, пред който стои България, е, че обществото трябва да изгради нов тип държавен елит, нов тип държавни лидери, които да имат способностите и капацитета да изведат държавата от тежката ситуация на последен по икономическото си състояние член на Европейския съюз и да я тласнат в едно успешно следпреходно развитие. Този проблем днес е особено актуален. Съчетан с политики, целящи промяна на обществените нагласи в подкрепа на половото равнопоставяне, те ще дадат равен шанс на жените.

Никой от участниците в българския политически живот не се противопоставя на тезата, че трябва да се избират качествени хора, било то мъже или жени. Но като че ли стереотипите, които властват в обществото ни са по-скоро „...да, хубаво е да има жени, но нека *ги сложим за цвят* някъде в средата или във втората половина на листата. А защо не и да ги превърнем в ракетоносители, които да подбуждат обществените настроения, да формират целенасочени обществени нагласи, да *обират* негативите на политическото говорене, докато на сцената излязат истинските играчи?”

Защо е необходимо насърчаването на участието на жената в политиката? Първо, не можем да говорим за демокрация, без да оставим място на жената на политическата сцена. А това е същината на демокрацията. Постигането на демокрацията предполага партньорство между мъжа и жената в процеса на обществените дела, в които те работят заедно, като се допълват и се обогатяват взаимно. Успехът без демокрация е невъзможен; демокрация без жената е също невъвозмо-

на. Второ, страни, които насърчават и подкрепят участието на жените в политиката като равни, имат по-високи стандарти на живот. Трето, участието на жените води до развитието на местни и национални политики, благодарение на които е по-вероятно да се обърне внимание на социално-икономическите и политическите предизвикателства пред жените, техните семейства и хората в неравностойно положение.

Днес можем да кажем, че социалната рамка в страната отдавна е разчупена. Обществото ни премина през много тестове, в които се учеше и продължава да се учи на демокрация, свобода, равенство, еманципация. Хората очакват лидерите преди всичко да си свършат работата, но балансът продължава да се оказва труден и непредвидим. Докато едни имат смелостта да застанат зад изцяло женски кандидатури, други, по-опитни политически играчи „строят пъзела на предстоящото изборно домино“. Дали жената кандидат президент ще бъде „царица“ или ще остане в тила в „ролята на пешка“, тепърва предстои да разберем. Някои говорят за женските кандидатури като за източник и аудитория за политическа комуникация, а за други те са поредното доказателство за женска сила, воля, последователност, хъс и много политическа амбиция.

Засега остава отворен въпросът: „Възможно ли е следващият президент на България да бъде жена?“ а отговор ще получим през октомври 2011 г. Изборът на президент (мъж или жена) само ще даде повод за нови дебати в обществото: „Готови ли сме да приемем жената като равнопоставен партньор или все още сме в началото на пътя към утвърждаване на пълноправното женско участие във всички сфери от обществения живот?“

Литература:

1. Borisova, R., Brigo iska Tsharya za prezident. <http://gradski.org/archives/4006>
2. Genchev, E., Volen Siderov: Znam kakvo shte otstoyavam kao prezident. http://www.ataka.bg/index.php?option=com_content&task=view&id=5475&Itemid=61
3. Germanov, T., С 16% Kristalina Georgieva vodi kao nay-predpochitan kandidat za prezident <http://afis.bg/?rel=pub&id=90>
4. Dzhoeva, T., Zheni i politika, politika i zheni. <http://www.temanews.com/index.php?p=ema&iid=181&aid=4668>
5. Dimitrova, M., Kotsheva, T., Ravenstvoto na grazhdanite i neravenstvoto na zhenite. Open Society Institute, Hungary, 1999.
6. Ilieva, D., Kray s marshrutkite v tshentura na Sofiya. 24 chasa, No. 102, 2011.
7. Yordanov, R., Kuneva vuzkresi troynata koalitshiya. Standart, No. 6601, 2011.
8. Yordanov, R., Polovinata bulgari iskat Vtora atomna. Standart, No. 6554, 2011.
9. Klisurova, L., Tesnogrudo e Kuneva da e samo za NDSV. 24 chasa, No. 99, 2011.
10. Marinov, A., Za zhenite v politikata vse oshte se misli stereotipno. <http://www.focus-news.net/?id=f17250>
11. Pankova, N., Misis Evropa tursi podkrepa. Standart, No. 6554, 2011.
12. Petrov, Ya., Izkochi snimka na Iliya Pavlov s Meglena Kuneva. Uikend, No. 15, 2011.
13. Redaktsionna, Nadejda Neynski se obyavi za gotova da uchastva v nadpreparata za prezident. <http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2011/04/15/>
14. Ruseva, R., Universalniyat boetsh, Standart, No. 6554, 2011.
15. Sandulova, R., Purvanov: Nyama da voda debat s GERB za datata na izborite. 24 chasa, No. 102, 2011.